

ความเชื่อต่างวัฒนธรรมที่มีในวิถีปฏิบัติทางศาสนาของชาวมุสลิมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Received: February 7, 2024, Revised: June 11, 2024, Accepted: June 20, 2024

รอมฎัน หะสาเมาะ ¹

อิสมาแอ กาเต๊ะ ²

บทคัดย่อ

บทคัดย่อ

จุดประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติและความเชื่อต่างวัฒนธรรมที่มีในวิถีปฏิบัติทางศาสนาของชาวมุสลิมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีการศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ผสมผสานกับวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้จำแนกเป็น 2 ขั้นตอน เริ่มจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาพัฒนาการแนวคิดที่บิดเบือนและปฏิบัติของชุมชนมุสลิม ในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นขั้นตอนที่หนึ่ง และการศึกษาภาคสนาม (Field Work Research) ในขั้นตอนที่สอง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview : IDI) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion : FGD) กับนักวิชาการด้านศาสนา อิหม่าม เคาะฎิบ บิลาล สัปบุรุษ ครูตาดีกา กลุ่มตะวะฮ์ และประชาชนทั่วไป จำนวนรวมทั้งสิ้น 20 คน เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการศึกษา ประวัติและพัฒนาการของความเชื่อต่างวัฒนธรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติอิบาดะฮ์ของชุมชนมุสลิมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เริ่มจากการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาสมัยบรรพบุรุษที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาในเกาะสมุย โดยมีลักษณะบิดเบือนจากหลากหลายความเชื่อ ได้แก่ พุทธ

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อีเมลผู้เขียนหลัก: dhonhm@gmail.com

² ปร.ด. (อิสลามศึกษา) รองศาสตราจารย์ คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
อีเมล: isma-ie.k@psu.ac.th

ฮินดู และอิสลาม ก่อให้เกิดการพัฒนาแนวคิด ความเข้าใจ และการปฏิบัติที่บิดเบือนจากจาก บทบัญญัติของอิสลาม นับตั้งแต่มีการอพยพของผู้คนมาพักอาศัยที่เกาะสมุย เช่น พิธีกรรมการทำบุญเรือ พิธีกรรมการเกิด (โตะบิแดด) พิธีกรรมตะกรุต เครื่องรางของขลัง พิธีกรรมอิซกีโบร์ – อารอเวาะห์ และพิธีกรรมการเฝ้ากุโบร์ (สุสาน) ถึงแม้ว่าในปัจจุบันชุมชนมุสลิมในอำเภอเกาะสมุย จะได้รับการพัฒนาด้านความรู้และการศึกษา เนื่องจากมีผู้รู้ศาสนาที่เดินทางมาจากต่างถิ่นเข้ามา ให้ความรู้และแนะนำคำสอนที่ถูกต้อง ทำให้มุสลิมในชุมชนได้รับความรู้ ความเข้าใจ และสามารถ ยึดถือแนวปฏิบัติของอิสลามที่ถูกต้อง

การนำผลวิจัยไปใช้ การศึกษาครั้งนี้ถือเป็นสารสนเทศพื้นฐานสำคัญที่สนับสนุนด้านการรับรู้ ให้แก่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี องค์การเผยแพร่ศาสนาอิสลามในประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้เห็นถึงความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในนำเสนอแนวทางที่ เหมาะสมเพื่อการปรับเปลี่ยนความเชื่อต่างวัฒนธรรมไปสู่หลักการปฏิบัติที่ถูกต้องในชุมชนมุสลิม อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำสำคัญ: ความเชื่อ, วัฒนธรรม, ชุมชนมุสลิม, เกาะสมุย

Intercultural Beliefs in the Religious Practices of Muslims in Koh Samui District Surat Thani Province

Received: February 7, 2024, Revised: June 11, 2024, Accepted: June 20, 2024

Romdan Hasamoh ¹

Isma-ie Katih ²

Abstract

Objectives: To study the history and beliefs of different cultures that lead to the practice of worship of the Muslim community in Koh Samui District, Surat Thani Province.

Methodology: This research is qualitative combined with the method of document research by the researcher, divided into 2 steps: 1) study of documents regarding the history and development of distorted ideas and practices of the Muslim community. In Koh Samui District, Surat Thani Province. 2) Data collection from in-depth interviews (IDI) and focus group discussions (FGD) with religious scholars, Imam Khatib, Bilal, Sabbath, Tadika teachers, and Dawa group and the public. A total of 20 people were instructed to answer the research objectives.

Research findings: History and beliefs of different cultures that lead to the practice of Ibadah among Muslim communities in Koh Samui District, Surat Thani Province, begins with a practice that has been passed down since the time our ancestors immigrated to Koh Samui. It has distorted characteristics from various beliefs, including Buddhism, Hinduism, and Islam, causing the development of concepts, understandings, and practices that are distorted from

¹ Ph.D (Candidate) Islamic and Muslim Studies, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Email: dhonhm@gmail.com

² Ph.D (Islamic Studies) Associate Professor, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Email: isma-ie.k@psu.ac.th

Islamic provisions, since the migration of people staying on Koh Samui, such as making merit on a boat ceremony Birth ritual (Tobidae) Takrud ritual talismans Itsukubor - Arawah ritual, and the Kubor (cemetery) guarding ritual. However, at present the Muslim community in Koh Samui district has received development in knowledge and education, because there are religious experts who travel from foreign countries to provide knowledge and recommend correct teachings. This allows Muslims in the community to gain knowledge and understanding and be able to adhere to correct Islamic practices.

Contribution: This study is considered important basic information to support awareness for the Surat Thani Provincial Islamic Committee. Organizations for spreading Islam in Thailand and related agencies saw the importance and took part in presenting appropriate guidelines for changing distorted ideas into correct principles of practice in the Muslim community in Koh Samui District, Surat Thani Province.

Keywords: Beliefs, Culture, Muslim Community, Samui Island

บทคัดย่อ

อิสลาม คือ ศาสนาที่นับถือพระเจ้าพระองค์เดียวหรือเอกเทวนิยม และเป็นศาสนาที่กำหนดมาจากการคล้อยหรือการเปิดเผยของอัลลอฮ์ ﷻ โดยพระองค์ได้ทรงแต่งตั้งให้ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นผู้รับคัมภีร์ที่เรียกว่า “อัล-กุรอาน” อันเป็นพระดำรัสของพระองค์ หรือเรียกว่า วะฮยู เพื่อประกาศหลักคำสอนและมีท่าน นบีมุฮัมมัด เป็นตัวอย่างในการครองตน ไม่ว่าจะเป็นคำพูด การกระทำ และการยอมรับ ซึ่งเรียกว่า “สุนนะฮ์” หรือแบบอย่างจรรีรรตอันดีงามในฐานะศาสนทูตของอัลลอฮ์ ﷻ อัลกุรอานและสุนนะฮ์ จึงเป็นแหล่งอ้างอิงหลักของหลักคำสอนอิสลามที่มีความสำคัญสูงสุด และเป็นคู่มือให้เกิดประชาคมที่มีอัตลักษณ์ซึ่งเรียกว่า “มุสลิม” ท่ามกลางลัทธิและความเชื่อต่าง ๆ ถึงแม้ว่าภายใต้เอกลักษณ์นี้ จะยังคงมีผู้ศรัทธาในแต่ละช่วงเวลาหรือแต่ละพื้นที่ที่มีความเข้าใจหลักการศาสนาแตกต่างกันบ้าง จนกระทั่งไม่อาจเป็นเนื้อเดียวกันได้ เนื่องจากความเข้าใจและวิถีปฏิบัติที่แตกต่าง การยอมรับความรู้และการยึดถือพระศนะที่แตกต่าง รวมถึงการสืบทอดความเข้าใจและประสบการณ์ผ่านช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การน้อมนำคำสอนอิสลามมาปฏิบัติของชาวมุสลิมในแถบคาบสมุทรมลายู หรือแหลมมลายู ซึ่งจะมีการผนวกเอาความเชื่อเดิมและการปฏิบัติแบบเก่าก่อนอิสลามหรือประเพณีท้องถิ่นดั้งเดิมเข้าด้วยกัน ดังที่ Deden Sumpena (2555: 102) ได้กล่าวถึงหนังสือของ Quraish Shihab (2545) ตามการวิเคราะห์ของ MB. Hooker, Robert Hefner, John L. Esposito, และ William Liddle โดยแสดงความเห็นเรื่องนี้ว่า การดำรงอยู่ของศาสนาอิสลามในแถบคาบสมุทรมลายูมีรูปแบบเฉพาะเจาะจงมาก เช่น ความคิด วัฒนธรรม สังคม และการเมือง จะมีความแตกต่างการปฏิบัติศรัทธาไม่เหมือนกับการอิสลามในส่วนอื่น ๆ ของซีกโลก ยิ่งในส่วนภาคใต้ของประเทศไทย ก็พบว่า มีความเชื่อและการปฏิบัติผสมผสานกับประเพณีท้องถิ่นดั้งเดิมเข้าด้วยกัน ทำให้มีวิถีปฏิบัติอิสลามแตกต่างจากมุสลิมในตะวันออกกลาง หากแต่ข้อเท็จจริงนี้ไม่ใช่เหตุการณ์ใหม่ แต่ได้มีความแตกต่างนี้ นับตั้งแต่ช่วงเวลาแรกที่อิสลามเข้ามาในแถบคาบสมุทรมลายู

ดังตัวอย่างหนึ่งจากผลการศึกษาของ ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี (2545: 138) เกี่ยวกับพิธีกรรมและประเพณีในชุมชนทรายขาวอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ในเรื่องการประกอบอาชีพของชาวบ้านมุสลิมพบว่า พวกเขายังมีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการทำพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อแสดงออกถึงความเคารพต่อเจ้าที่ในสวนผลไม้หรือมีพิธีกรรมอย่างอื่น ๆ เช่น การไหว้เจ้าที่นาแม่โพสพหรือการทำขวัญเป็นพิธีกรรมที่แสดงออกถึงความเคารพในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ผืนนา ซึ่งเมื่อมีการเก็บเกี่ยวเสร็จ ก็จะนำไปแจกญาติผู้ใหญ่ แล้วนำข้าวมาหุงรวมกันเพื่อนำไปทำบุญในทางศาสนาอิสลาม โดยจะนำข้าวมารวมกันที่มัสยิด และให้ชื่อเรียกว่า “การทำบุญเพื่อขอบคุณอัลลอฮ์ ﷻ” ซึ่งเป็นที่ทราบดีว่า ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีที่บิดเบือนหลักการอิสลามนี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมุสลิมไม่ว่าจะเกิดขึ้นในสังคมชนบทหรือสังคมเมือง ดังที่สมปราชญ์ อัมมะพันธ์ (2536: 18) กล่าวว่า “ประเพณีเกิดจากสภาพสังคมธรรมชาติทัศนคติเอกลักษณ์ ค่านิยม และความเชื่อของคนในสังคม เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุต่าง ๆ ฉะนั้นเมื่อเวลาเกิดภัยพิบัติขึ้น มนุษย์จึงต้องอ่อนน้อมร้องขอในสิ่งที่ตนคิดว่าช่วยได้เมื่อภัยพิบัตินั้นผ่านไปมนุษย์ก็แสดงความรู้คุณต่อสิ่งนั้น ๆ ด้วยการประกอบพิธีบูชาหรือการทำบุญเพื่อเป็นสิริมงคล

ตามความเชื่อและประสบการณ์ที่ตนมี เกิดเป็นธรรมเนียมหรือเป็นระเบียบแบบแผน และปฏิบัติสืบต่อกันจก
ระทั้งกลายเป็นประเพณีของสังคมนั้น”

เช่นเดียวกับกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของภาคใต้ฝั่งทะเลอ่าวไทย ประกอบด้วยจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง ถือเป็นกลุ่มสังคมมุสลิมขนาดใหญ่ที่
พหุวัฒนธรรมทางศาสนาและความเชื่อ เช่น พุทธ อิสลาม และคริสต์ รวมถึงความเชื่อและประเพณีหลากหลาย
ที่ผสมผสานกันระหว่างชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยพุทธ รวมทั้งชนเผ่ากลุ่มน้อยต่าง ๆ แตกต่าง
กันตามทำเลที่ตั้ง เนื่องจากเคยเป็นอาณาจักรโบราณของคาบสมุทรหลายที่รุ่งเรืองในอดีต คือ อาณาจักรตาม
พรลิงค์ และอาณาจักรศรีวิชัย และมีความสำคัญเป็นเส้นทางการเชื่อมโยงทางการค้า และการเผยแผ่ศาสนา
จากอินเดีย อาหรับ เปอร์เซีย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของความ
เจริญรุ่งเรืองในอดีตมากมาย เช่น โบราณสถานเขาคา โบราณสถานโมคลาน และวัดพระบรมธาตุ จังหวัด
นครศรีธรรมราช วัดพระบรมธาตุไชยา อำเภอยะยา แหล่งโบราณคดีเขาศรีวิชัย อำเภอยะยา จังหวัดสุราษฎร์
ธานี และวัดเขยีน จังหวัดพัทลุง เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้มีการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม ประจำท้องถิ่นใน
กลุ่มจังหวัดมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ จังหวัดชุมพร เช่น งานประเพณีแห่พระแข่งเรือ งานโลกทะเลชุมพร งาน
แข่งขันเรือยาวขึ้น ไชนิงธงชิงถ้วยพระราชทานคลองในหลวง (หัววัง – พนังตัก) งานวันผลไม้หลังสวน ล่องแพ
อำเภอยะยา งานส่งเสริมประเพณีขึ้นเบญจา งานขึ้นถ้ำรับร้อ หรือในจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น ประเพณี
สารทเดือนสิบ จังหวัดพัทลุง เช่น งานวันอนุรักษ์มรดกไทยและงานมหกรรมชิงแชมป์หนังตะลุง และโนรา
นาฏศิลป์เมืองใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เช่น ประเพณีชักพระ หรือ ลากพระ กีฬาชนควาย งานวันเงาะโรงเรียน
 เป็นต้น (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย, 2559 : 4)

และจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเชื่อดังกล่าว เป็นผลให้มุสลิมในสังคมภาคใต้ฝั่งอ่าว
ไทยซึ่งมีสถานะเป็นเสมือนชนกลุ่มน้อย ได้รับอิทธิพลทางความเชื่อและบางกลุ่มก็เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ
จนกระทั่งกลายเป็นเรื่องวิถีปกติของชีวิต นำไปสู่การปฏิบัติที่บิดเบือนจากตัวบทดั้งเดิมของคำสอนอิสลาม
ดังที่เคยเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์อิสลาม ตามที่ अबดุลลอฮ์ อัลอูซามะฮ์ (2550: 11) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า ใน
สมัยที่สังคมมุสลิมเต็มไปด้วยเรื่องเหลวไหลที่ถูกกีดกันและความเชื่อที่มลาย มนุษย์ตอบรับสิ่งเหล่านั้นอย่าง
รวดเร็วโดยไม่คำนึงถึงข้อบัญญัติศาสนาและวิจารณ์ญาณในการแยกแยะข้อเท็จจริงจึงถูกปกคลุมด้วยฝุ่นแห่ง
ความมืดตกอยู่ในความหลงลืม ไม่มีผู้ที่จะนำพาพวกเขาออกจากความมืดมัวของความเท็จที่มาจากคำพูดของ
หมอผีนักไสยศาสตร์ นักมายากล นักทำนาย และนักดูดวงสู่แสงสว่างแห่งอัลลอฮ์ ﷻ และเพื่อให้มุสลิมคนหนึ่ง
ปฏิบัติตามแนวทางที่เที่ยงตรงและถูกต้องจึงจำเป็นต้องเลือกแนวทางปฏิบัติที่จะนำพาเขาไปสู่ความดี
และความถูกต้องโดยยึดหลักฐานที่ชัดเจนนั่นคือ พระมหาคัมภีร์ของอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งในนั้นไม่มีสิ่งที่โกหกมดเท็จ
มีแต่ความถูกต้องตลอดกาล และจะชี้นำมนุษย์ไปสู่แนวทางของอัลฮุซนะฮ์หรือแนวทางของท่านเราะสูล ﷺ
ดังที่ท่านได้กล่าวไว้ ความว่า “แท้จริงแล้วฉันได้ทั้ง (มอบไว้สำหรับพวกเจ้าทั้งหลาย) สิ่งที่ว่าสะอาดกลางคืน
ของมันเสมือนกลางวันไม่มีผู้พลัดหลงเบี่ยงเบนจากมันนอกจากผู้ที่พินาศ (หายนะ)” (บันทึกโดย Ibn Majah,
n.d. :43)

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้ทำหน้าที่นำเสนอคำสอนอิสลามในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย จึงเห็นความจำเป็นว่า การศึกษาพัฒนาการของแนวคิดที่บิดเบือนที่นำไปสู่การปฏิบัติอับาดะฮ์ของชุมชนมุสลิมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี จะเป็นการนำเสนอในสิ่งที่คาดหวังว่าจะช่วยให้สังคมมุสลิมเกิดความตระหนักรู้และกระตุ้นเตือนผู้ที่หลงผิดปรับตัวเข้าสู่แนวทางอิสลามที่ถูกต้อง เนื่องจากความสำเร็จในโลกนี้และโลกหน้า (วันอาคีเราะฮ์) จะไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากขาดความเข้าใจถึงต้นเหตุที่ทำให้ความศรัทธานั้นมัวหมอง โดยเฉพาะชุมชนมุสลิมในอำเภอเกาะสมุย ซึ่งตั้งอยู่ตอนกลางของอ่าวไทย ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี นับเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และความเชื่อ จากการวิเคราะห์กับผู้คนและภาษา ซึ่งบอกให้รู้ถึงวิถีของผู้คนบนเกาะสมุยจากการทำนาแบบอินเดียน (สัมพันธ ก้องสมุทร, 2555) และจากหลักฐานที่พบกลองมโหระทึก ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งวัฒนธรรม พิธีกรรม ศิลปะ สถาปัตยกรรม และวิถีชีวิต ซึ่งอดีตการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมักจะอาศัยอยู่พื้นที่ราบลุ่ม ริมฝั่งชายทะเล แถบละแวกบ้านสระเกศ ตลิ่งงาม ละไม ต่อมาได้มีการขยายพื้นที่ออกไปรอบ ๆ เกาะสมุย เพื่อหาแหล่งที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพ สภาพพื้นที่เกาะสมุยในปัจจุบันได้มีการตั้งถิ่นฐาน และปลูกสร้างบ้านเรือนเป็นจำนวนมากจากอดีต การตั้งถิ่นฐานชาวมุสลิมดั้งเดิมมีทั้ง ชาวไทย ชาวมุสลิม ชาวจีน เข้ามาตั้งถิ่นฐานปลูกบ้านเรือนและยังเป็นศูนย์การค้า เป็นต้น (ศรายุทธ พูลสวัสดิ์, พัสตราภรณ์ ทิพย์โสธร, 2557) ส่งผลให้มีการสืบทอดประเพณีและพิธีกรรมที่บิดเบือนต่อหลักคำสอนอิสลาม รวมถึงมีอิทธิพลต่อความเชื่อและการปฏิบัติของสังคมมุสลิมในปัจจุบัน เช่น พิธีกรรมการทำบุญเรือ พิธีกรรมการเกิด (โตะบิแดด) พิธีกรรมตะกรุต เครื่องรางของขลัง พิธีกรรมอิซิกุโบร์ – อารอเวาะห์ และพิธีกรรมการเผ่ากุโบร์ (สุสาน) เป็นต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนาความเชื่อต่างวัฒนธรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติของชุมชนมุสลิมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ผสมผสานกับ วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้จำแนกเป็น 2 ขั้นตอน โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา พัฒนาการแนวคิดที่บิดเบือน และการปฏิบัติของชุมชนมุสลิมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นขั้นตอนที่หนึ่ง และการศึกษาภาคสนาม (Field Work Research) ในขั้นตอนที่สอง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview : IDI) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion : FGD) กับนักวิชาการด้านศาสนา อิหม่าม เคาะฎิบ บิลาล สัปบุรุษ ครูตาติกา กลุ่มตะวะฮ์ และประชาชนทั่วไป จำนวนรวมทั้งสิ้น 20 คน เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยมีการปกปิดข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล เช่น ชื่อและนามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูลโดยก่อนการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ขออนุญาตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและขออนุญาตดำเนินการสัมภาษณ์ รวมถึงแจ้งการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบ และภายหลังการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตรวจสอบสิ่งที่ผู้วิจัยบันทึกทุกครั้งที่กระบวนการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยเป็นเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมวิจัย และขอผู้ให้ข้อมูลลงชื่อยอมรับ รวมทั้งเอกสารยินยอมเข้าร่วมวิจัย

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการศึกษาในครั้งนี้ โดยจำแนกเป็น 2 ส่วน คือ ประวัติการเข้ามาของมุสลิมและศาสนาอิสลามในพื้นที่อำเภอเกาะสมุย และพัฒนาการของแนวคิดที่บิดเบือนที่นำไปสู่การปฏิบัติของชุมชนมุสลิมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้

1. ประวัติการเข้ามาของมุสลิมและศาสนาอิสลามในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการศึกษาพบว่า มุสลิมในอำเภอเกาะสมุย ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในตำบลมะเร็ด ชุมชนตลาดแขก อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีประชากรประมาณ 120 ครัวเรือน ประกอบอาชีพทำการประมงชายฝั่งและทำปลาแห้งเป็นอาชีพเสริม มีบรรพบุรุษของชนกลุ่มนี้เป็นมุสลิมที่อพยพมาจาก รัฐไทรบุรี และรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย โดยเดินทางมาทางเรือ เล่ากันว่าชนกลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่แสวงหาที่ดินทำกิน โดยอพยพมากับเรือสินค้าที่นำมะพร้าวจากเกาะสมุยไป ค้าขายที่จังหวัดปัตตานีและจังหวัดใกล้เคียง การอพยพมาครั้งแรกมีประชากรประมาณ 10 ครัวเรือน โดยเข้ามาอยู่ครั้งแรกที่บ้านละไมยึดอาชีพทำประมง ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนเล่าว่า สมัยแรกเริ่มเมื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ ๆ เกาะสมุยเป็นเกาะที่อุดมสมบูรณ์ด้วยปลานานาชนิด เมื่อเรือจอดเทียบท่าสามารถมองเห็นฝูงปลาที่แหวกว่ายไปมาจำนวนมาก สมัยนั้นบ้านละไมเป็นชุมชนเล็ก ๆ เป็นที่อยู่อาศัยของชาวไทยพุทธ ผู้นำของกลุ่มมุสลิมในสมัยนั้นได้อพยพผู้คนมาตั้งบ้านเรือนบริเวณชายฝั่งทะเลของบ้านละไม ต่อมาได้ย้ายมาตั้งชุมชนใหม่ที่บริเวณชุมชนหัวถนนเนื่องจากที่นี่เป็นตลาดที่มีผู้คนตั้งหลักแหล่งเป็นจำนวนมากจึงสะดวกต่อการค้าขายปลาที่ทำการประมงมาได้ ชาวไทยพุทธที่อาศัยในเกาะสมุยเรียกชุมชนแห่งนี้ว่า "ตลาดแขก" หรือ "บ้านแขก" ปัจจุบันชุมชนตลาดแขกประกอบด้วยมุสลิมต่างถิ่นจำนวนมากทั้งที่อาศัยอยู่ในชุมชนและกระจัดกระจายตามเกาะสมุย จึงไม่สามารถที่จะหาตัวเลขประชากรที่แน่นอน อย่างไรก็ตามผู้คนที่ยังยึดอาชีพการทำประมงและทำปลาแห้งอยู่ แต่ผู้คนที่อพยพมาใหม่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขายเป็นหลัก สำหรับมุสลิมที่อพยพมาใหม่ส่วนใหญ่มาจากจังหวัดปัตตานี นราธิวาส จังหวัดยะลา และนครศรีธรรมราช โดยจะมารวมตัวกันละหมาดวันศุกร์ในทุกสัปดาห์อย่างสม่ำเสมอ (เจริญ ศรีประดิษฐ์ และกอมารุดิน ยี่สา, 2548 : 84)

ส่วนที่มาของชื่อเกาะสมุย พบว่า เกาะนี้ได้ถูกค้นพบโดยชาวโหล่าที่เดินทางตามเส้นทางเดินเรือในสมัยสงครามโลก และเรียกชื่อเกาะนี้ว่า เกาะเพ็งค้นพบ ปูลาบาร์เตอมุง จากนั้นก็เพี้ยนมาเป็นเกาะสมุยใน

ปัจจุบัน สอดคล้องกับคำบอกเล่า “คนจีนเข้ามาจากเกาะไหหลำหนีสงคราม และวันหนึ่งเรือได้มาพบกับเกาะนี้ และเข้าใจว่าได้เดินทางกลับบ้านเกิดแล้ว จึงได้เข้าเทียบท่าเรือขึ้นฝั่ง แต่เมื่อพบว่าไม่ใช่เกาะไหหลำ จึงได้ตั้งรกรากที่นี่ เกาะสมุย มาจากคำว่า ปูลาบารูเตอมุง” (สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2565) โดยกลุ่มคนรุ่นแรก ๆ ที่เดินทางมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นี่ส่วนใหญ่มาจากคนที่อยู่ในพื้นที่ติดทะเล ทางตอนใต้ของประเทศไทย และมีอาชีพทำประมงเป็นทุนเดิม บ้างก็เดินทางมาแวะพักระหว่างออกทำการประมง บ้างก็เดินทางมาอยู่ที่นี่เลย นับตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และนักเดินเรือเข้ามาอาศัยมาตั้งรกรากอยู่ที่นี่ ซึ่งส่วนใหญ่คนกลุ่มแรก ๆ จะมาจากรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย (สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2565) อาจด้วยสภาพความสมบูรณ์ของเกาะในสมัยนั้น มีปลาชุกชุม สะดวกในการทำมาหากินในอาชีพประมง จึงทำให้มีการย้ายครอบครัวมาอยู่ที่นี่กัน ดังที่บางท่านกล่าวว่า “ปลาที่นี่ชุกชุม สมบูรณ์มาก ออกเรือไม่ไกลเท่าไรก็เจอปลาแล้ว ทำให้หลาย ๆ คนมาถึงที่นี่แล้วย้ายครอบครัวมาอยู่ที่นี่ สมัยนั้นมีการทำประมง ทำประมง ทำวันนี้ได้วันนี้ ถ้าสวนยาง ทำวันนี้อีกหลายปีกว่าจะได้” (สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2565) สอดคล้องกับความเห็นที่ว่า “คนรุ่นแรกที่มาอยู่คือคนจากกลันตัน คนเทพา และคนจากหนองจิก ส่วนมากจะมาช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง แรก ๆ มาอยู่แถว ๆ ละไม แถว ๆ เฉวง” (สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2565)

ต่อมาได้ย้ายมาตั้งชุมชนใหม่ที่บริเวณ ชุมชนหัวถนน ตำบลมะเร็ด เมื่อประชากรคนมุสลิมต่างย้ายมาอยู่ที่ชุมชนแห่งนี้ เมื่อชุมชนมุสลิมเริ่มเติบโตขึ้นก็ทำให้คนมุสลิมจากที่อื่น ๆ ย้ายมาอยู่ในชุมชนแห่งนี้ ซึ่งเดิมเป็นที่ดินของท่านขุน หรือนายอำเภอในสมัยนั้น และรู้จักกันในชื่อหมู่บ้านหน้าค่าย (สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2565) ดังคำกล่าวที่ว่า “ที่ดินนี้ที่นี้เป็นของท่านขุนซึ่งเป็นนายอำเภอที่นี่ สมัยนั้นเรียกว่าหมู่บ้านหน้าค่าย มาจากคำว่า บ้านหน้าค่าย เนื่องจากมีค่ายทหารมาตั้งอยู่ เมื่อทหารถอนกำลังออกจากที่นี่ นายอำเภอจึงปลูกต้นมะพร้าวเพื่อแสดงความเป็นเจ้าของ เมื่อตอนที่มะพร้าวออกผล มะพร้าวเหล่านั้นถูกกระรอกกินหมดเลย แล้วก็เรียกคนมุสลิมมลายูมาอยู่มาอาศัย คนมุสลิมมลายูที่ย้ายมาอยู่ในตอนนั้น คือคนรุ่นพ่อรุ่นแม่ของเปาะจิแฉ โดยสร้างบ้านด้วยวัสดุจากต้นมะพร้าว” (สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2565) ซึ่งในเวลาต่อมาประสบกับปัญหาพื้นที่ทับซ้อนและเกิดแรงปะทะระหว่างชาวบ้านในชุมชนกับภาครัฐ เมื่อชาวบ้านถูกร้องขอให้แสดงหลักฐานเรื่องกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดิน ในขณะที่ชาวบ้านอาศัยอยู่ที่นี่มาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายายเพื่อทำมาหากิน (สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2565) โดยรัฐบาลจะยึดคืนเป็นของรัฐ แต่เนื่องจากชาวบ้านที่นั่นใช้ชีวิตอยู่มาหลายสิบปี จึงเกิดปัญหา ซึ่งในท้ายที่สุด เทศบาลได้ระดมทุนเพื่อซื้อที่ดินจากรัฐ และแบ่งขายให้กับชาวบ้านในชุมชน

จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ พบว่า รากฐานที่สำคัญของชุมชนแห่งนี้ คือ ความหวังโยของผู้อาวุโสในพื้นที่ต่อเยาวชนที่กำลังเผชิญหน้ากับความท้าทายใหม่ ๆ ในอนาคต และการยืนยันที่จะรักษาความศรัทธาและการดูแลสังคม เนื่องจากต้นตอของการย้ายรกรากหาถิ่นฐานใหม่ในอำเภอเกาะสมุยนี้ สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตรของสังคมมนุษย์ที่ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย บนพื้นฐานของความต้องการและการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงไว้ซึ่งชีวิต ชาติพันธุ์เดิม อัตลักษณ์ และความเชื่อทางศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะประเด็นที่น่าสนใจของชุมชนแห่งนี้ ไม่ใช่เพียงแค่การดำรงชีพและยังคงสามารถดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์เดิมท่ามกลางสังคมที่หลากหลายเหล่านั้น ดังจะเห็นว่า พวกเขา ยังคงสามารถ

สื่อสารกันด้วยภาษามลายู และมีมัสยิดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน มีโรงเรียนตาดีกาที่ยังเป็นสถานอนุบาล เพื่อหล่อหลอมให้เยาวชนเป็นหน่วยสำคัญของสังคม ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีพลังและเข้มแข็ง ถึงแม้ว่าความเจริญจะเข้ามาทำลายและเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงของช่วงเวลา

2. พัฒนาการความเชื่อต่างวัฒนธรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติของชุมชนมุสลิม

ผลการศึกษาเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างพัฒนาการของแนวคิดที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นในสังคมมุสลิมจากอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน และมีอิทธิพลต่อความเชื่อและวิถีชีวิตของชาวมุสลิมในอำเภอเกาะสมุย ได้แก่ พิธีกรรมการทำบุญเรือ พิธีกรรมการเกิด (โตะบิแดด) พิธีกรรมตะกรุด เครื่องรางของขลัง พิธีกรรมอิซกูโบร์ – อารอวะห์ และพิธีกรรมการเผ่ากูโบร์ (สุสาน) และนำมาวิเคราะห์สรุปผลในแต่ละพิธีกรรมดังนี้

2.1 พิธีกรรมการทำบุญเรือ

การทำบุญเรือ หรือพิธีกรรมซึ่งคนแขก (คนผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ตามภาษาที่เรียก) เล่นออก(ทะเลฝั่งทิศตะวันออก)และคนแขกเล่นใน (ทะเลฝั่งทิศตะวันตก ติดฝั่งแผ่นดินใหญ่) จะเรียกต่างกัน โดยคนแขกเล่นนอกออกเสียงว่า “ดูหรีเรือ” ส่วนคนแขกเล่นใน ออกเสียงว่า “นูหรีเรือ” ถึงแม้ว่าคนแขกทั้งสองพื้นที่จะออกเสียงเรียกในสำเนียงที่แตกต่างกันไปแต่ทั้งคำว่า “ดูหรี” และ “นูหรี” ที่คนแขกพูดในภาษาไทยถิ่นใต้ นั้นต่างก็ร่อนมาจากคำมลายูคำเดียวกันนั่นคือคำว่า กินดูรี (Kenduri) ซึ่งหมายถึง การประกอบพิธีทำบุญ การเลี้ยงอาหาร ซึ่งทำเป็นขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ตามความเชื่อของคนแขกท้องถิ่น โดยจะมีผู้อาวุโสมาร่วมประกอบพิธี ทั้งนี้อาจจะมีพิธีกรรมย่อยบางอย่างที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลามเข้ามาประยุกต์ร่วมด้วย และกล่าวได้ว่าการทำบุญเรือ หรือ “กินบุญในเรือ” ในเกาะสมุยนั้น มีมูลเหตุจาก 3 ประการ ได้แก่ เจ้าของเรือซื้อเรือมาใช้งานใหม่ หรือเจ้าของเรือเอาเรือขึ้นคานเพื่อซ่อม ครั้นเมื่อซ่อมเสร็จก่อนจะเอาเรือไปใช้งานก็จะประกอบพิธี หรือเนื่องจากการขนบก่อนออกทะเลจะให้จับสัตว์น้ำให้ได้ในปริมาณมากและเมื่อได้สัตว์น้ำมากตามที่ขนบไว้มือเหมือนเป็นการแก้บน ทั้งนี้การทำดูหรีเรื่อนั้น มักจะทำการในวันศุกร์ วันเสาร์ หรือวันจันทร์ แต่โดยส่วนมากจะนิยมทำกันในวันศุกร์ ห้วงเวลาหลังจากละหมาดวันศุกร์เสร็จ โดยเจ้าของเรือจะเชิญโต๊ะอิหม่ามของหมู่บ้านจากบลายมาประกอบพิธี นอกจากนี้แล้วเจ้าของเรือก็จะแจ้งข่าวแก่เพื่อนบ้านให้มาร่วมพิธีด้วย ทั้งนี้จะมีการตระเตรียมอาหารหลายชนิดที่ใช้ในพิธี แต่อาหารที่จะขาดเสียไม่ได้เลยนั้น ก็คือข้าวเหนียวสีเหลืองกับหัวศรียาหา (ข้าวเหนียวหน้าสังขยา) นอกจากนี้ในบางครั้งอาจจะมีการทำแกงไก่หรือแกงแพะเพิ่มเติมเข้ามา ขึ้นอยู่กับฐานะและความพร้อมของเจ้าของเรือเป็นสำคัญ (สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2565) โดยปัจจุบันพบว่า การทำบุญเรือเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่มีแนวโน้มว่าจะสูญหายจากพื้นที่ เนื่องจากมีผู้รู้ทางศาสนาบางกลุ่มได้วินิจฉัยว่าเป็นการประกอบพิธีกรรมที่ขัดกับหลักการทางศาสนาอิสลาม และมีความพยายามในการให้คนในชุมชนยกเลิกพิธีดังกล่าว อีกทั้งคนรุ่นใหม่ก็มักไม่ได้สานต่อประเพณีโบราณที่ทำกันมามากนัก และก็ได้สืบทอดอาชีพการทำประมงอันมีเรือประมงเป็นพาหนะหลักในการประกอบอาชีพอีกต่อไป ในส่วนของชาวบ้านที่ยังทำอยู่นั้นพบว่า มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปหลายประการ เช่น จากที่ทำพิธีบนลำเรือก็เปลี่ยนมาทำพิธีที่บ้านเป็นการส่วนตัว ภายในครอบครัวแทน หรือในการผูกหัวเรือด้วยผ้าสามสีนั้นในปัจจุบันบางส่วนก็ไม่ได้ทำแล้ว และ

บางส่วนก็ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบมาใช้วิธีการอ่านอัลกุรอานที่หัวเรือเพียงอย่างเดียวแทน (สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2565)

2.2 พิธีกรรมการเกิด (โตะบิแด)

โตะบิแด คือ ผดุงครรภ์โบราณ (หมอดำแย) ที่มีบทบาทในกระบวนการตั้งครรภ์และคลอดบุตรของสตรีไทยมุสลิมในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในพิธีกรรม “แนง” ที่เกี่ยวเนื่องกับจิตวิญญาณ การบริหารและเภสัชกรรมพื้นบ้าน ตามจารีตประเพณีการเกิดของชาวไทยมุสลิม การที่โตะบิแด เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในประเพณีท้องถิ่นอีกทั้งด้วยลักษณะเด่นของโตะบิแด คือ ต้องเป็นสตรีที่มีคุณลักษณะเฉพาะ และสืบทอดคุณสมบัติในกลุ่มตระกูลโตะบิแดจึงมีสถานภาพทางสังคมสูง และเป็นที่ยอมรับในชุมชนหมู่บ้าน (อดิศร ศักดิ์สูง, เปรมสิริ ขวัญไชยสิทธิ์ 2561) ซึ่งเมื่อหญิงมุสลิมมีครรภ์จะต้องไปฝากครรภ์กับหมอดำแย หรือที่เรียกว่า “โตะบิแด” โดยจัดเครื่องบูชาหมออันประกอบด้วย หมาก พลุปูน ยาเส้น และเงินตามสมควร ในระยะเริ่มตั้งครรภ์ จนกระทั่งครรภ์ได้ 5 เดือน สามภรรยาเจ้าของครรภ์จะดเว้นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต หรือทำร้ายทารุณสัตว์ทั้งนี้ เพราะมีความเชื่อว่าผลกรรมจากการกระทำจะส่งผลแก่บุตรในครรภ์เกิดอาเพศเป็นไปตามผลกรรม โดยการคลอดตามพิธีศาสนาอิสลามที่เจ้าของครรภ์ต้องเตรียมเครื่องบูชาหมออันประกอบด้วยด้ายดิบ 1 ขด ข้าวสารเล็กน้อย หมาก พลุ และเงินบูชาได้บุตรที่จะคลอด จัดหาหนามมาสุ่มไว้กล่าวกันว่า เป็นการป้องกันพวกผีเข้ามาดูตักเตือน เลือดที่ตกลงไป อันจะเป็นเคราะห์กรรมให้แก่แม่และลูกได้ การอยู่ไฟและการแต่งท้อง การรื้อเตาไฟ การขึ้นเปล การตั้งชื่อ การโกนผมไฟ การกินเลี้ยงด้วยเนื้อแพะหรืออาแกเกาะห์ (ทำบุญเด็กแรกเกิด) และการเข้าสุหนัต(การขลิบปลายอวัยวะเพศ) (ณัฐา คุ่มแก้ว และคณะ 2553 :84) โดยปัจจุบันพบว่า พิธีกรรมนี้ได้หายไปแล้วหลังจากที่หมอดำแยคนสุดท้ายได้เสียชีวิตลง และปัจจุบันวิวัฒนาการทางการแพทย์ จึงไม่จำเป็นต้องใช้หมอดำแยอีกต่อไป โดยชาวมุสลิมในเกาะสมุยก็หันมารักษาหรือว่าฝากท้องฝากครรภ์กับทางโรงพยาบาล เกาะสมุย (สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2565) ถึงแม้ว่าในอดีตจะมีการทำบูชาและพิธีกรรมที่บิดเบือนเยอะมาก

2.3 พิธีกรรมตะกรุด เครื่องรางของขลัง

การห้อยตะกรุด หรือ อาซิมัด ผูกเส้นด้ายต่าง ๆ เป็นการเลียนแบบคนต่างศาสนา ในสมัยท่าน นบีมุฮัมมัด ﷺ ชาวอาหรับก็มีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ ก่อนชาวอาหรับจะเดินทางไปค้าขายหรือออกรบ ชาวอาหรับจะไปเคารพสักการะเจ็ดรูปปั้นรอบ ๆ กะบะห์เพื่อขอให้ตนเองได้รับชัยชนะในการทำสงคราม หรือเวลาออกไปทำการค้าก็วิ่งวอนขอต่อเจ็ดทั้งหลายให้อำนวยโชค ทำมาค้าขายได้กำไร บางครั้งชาวอาหรับไม่ได้พกเจ็ดไป แต่การเสพติดเจ็ดบูชามีถึงขนาดที่ว่าบางครั้งเมื่ออยู่กลางทะเลทราย หากชาวอาหรับรู้สึกหวาดกลัวขึ้นมา ก็จะเอาดินมาผสมกับนมแพะ น้ำ หรือถ้าหาอะไรไม่ได้ก็ผสมกับปัสสาวะอยู่เพื่อปั้นเจ็ดไว้บูชาอิซฮานบนบานให้ตัวเองได้รับความปลอดภัย (เชาว์นฤฤทธิ์ เรื่องปราชญ์ 2549 : 21) ซึ่งประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากลัทธิพราหมณ์-ฮินดูในอดีต เนื่องจากอินโดนีเซีย มาเลเซีย แลหมสุวรรณภูมิ เคยตกอยู่ในอิทธิพลของพราหมณ์-ฮินดูซึ่งมีความเชื่อในเรื่องของเวทมนต์ ไสยศาสตร์ต่าง ๆ และเมื่อคนในบริเวณนี้มารับอิสลามก็ได้รับอิทธิพลส่วนหนึ่งจากชาวฮินดูมา และนำมาใช้ในเรื่องของเวทมนต์ ไสยศาสตร์โดยใช้

ภาษาอาหรับแทนภาษาฮินดูและสันสกฤต ซึ่งผู้วิจัยพบว่า ปัจจุบันยังคงมีให้เห็นในบางพื้นที่เกาะสมุย ในเรื่องการสวมเส้นด้าย หรือห่วง (คล้ายสายสิญจน์) สิ่งที่ทำมาห้อยที่ตัวเด็กเพื่อป้องกันจากความชั่วร้าย ผู้ใหญ่บางคนก็ห้อยตะกรุดที่มีภาษาอาหรับอยู่ด้านใน หรืออื่นใดเพื่อเป็นการเฝ้ายาม การพึ่งพา การมอบหมาย ยึดถือ และขอความช่วยเหลือจากสิ่งอื่นนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ โดยมีความเชื่อว่าการผูกเส้นด้ายรอบข้อมือ รอบเอว หรือลำคอของเด็ก หรือผู้ใหญ่ ที่ผ่านการเสกเป่าจากโต๊ะหมอแขกแล้วนั้น จะช่วยบรรเทาความเจ็บปวด โรคภัยไข้เจ็บจะหายขาด หรือจะช่วยป้องกันโรคภัยไข้เจ็บและสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ได้ (สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2565)

2.4 พิธีกรรมอิซึกุโบร์ – อารอเวาะห์ (ดวงวิญญาณของผู้ตาย)

อิซึกุโบร์ คือ พิธีกรรม (การทำบุญให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว) ประกอบด้วย คำกล่าวนำ, การอ่านอัลกุรอาน บางอายะห์ (บท) ศอลาวาต (สรรเสริญ) ชิรฎุลลอฮ์ (การรำลึกถึงอัลลอฮ์) ดูอาห์ (ขอพร) อุทิศนำมาประยุกต์เป็นพิธีกรรม โดยมีเป้าหมายเพื่ออุทิศผลบุญให้ดวงวิญญาณของผู้ตายหรือกล่าวได้อีกกรณีหนึ่งว่า อิซึกุโบร์ คือพิธีกรรมที่กำเนิดขึ้นใหม่ โดยการเอาคำกล่าวนำ การอ่านอัลกุรอานบางอายะห์ (บท) การชิรฎุลลอฮ์ (รำลึกถึงอัลลอฮ์) และดูอาห์ (ขอพร) อุทิศ นำมาประยุกต์กำหนดเป็นพิธีกรรม เพื่ออุทิศผลบุญให้ดวงวิญญาณของผู้ตาย คำจำกัดความที่เราได้กล่าวไว้มีใช้ถ้อยคำที่ใกล้เคียงจริง แต่เป็นถ้อยคำ ที่บ่งบอกถึงตัวตนของพิธีกรรมอิซึกุโบร์ได้อย่างชัดเจน ซึ่งถือเป็นพิธีกรรมที่นิยมกระทำกันในสังคมมุสลิมอำเภอเกาะสมุย (สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2565) ซึ่งอาจจะจัดขึ้นเนื่องในโอกาสทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญบ้านคนตาย ทำบุญครบ 3 วัน 7 วัน 40 วันและ 100 วัน ทำบุญเมื่อจะเดินทางไปทำฮัจญ์หรือกลับจากฮัจญ์ ทำบุญงานแต่งงานเฉพาะงานแต่งงานนั้นเจ้าภาพฝ่ายหญิงจะระบุไว้ด้านล่าง ของการ์ดงานว่า “ท่านชาย 8.00 น.” ซึ่งเป็นที่รู้กันว่า เชิญทำพิธีกรรมอิซึกุโบร์ในช่วงเช้า ก่อนที่ขบวนแห่ของเจ้าบ่าวจะมาถึงและในบางท้องที่ก็จะทำพิธีกรรมรอบสองโดยในขบวนแห่ของเจ้าบ่าวจะมีผู้นำในการทำพิธีร่วมขบวนมาด้วย และในการทำบุญรับเจ้าสาวก็เช่นเดียวกัน นอกจากนั้นแล้ว พบว่า ในปัจจุบัน พิธีกรรมอิซึกุโบร์ ยังนิยมกระทำในโอกาสอื่น ๆ เช่น หลังจากละหมาดญะนาเซห์ (ละหมาดให้คนตาย) หรือในคืนวันศุกร์ และตามนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ หรือถูกหวยสะเดาะเคราะห์ และในบางท้องที่ก็จะจัดเตรียมคณะไว้คอยรับบริการแบบครบวงจร เพื่อรับเชิญทำพิธีในงานเปิดกิจการห้างร้านทั้งกิจการที่เป็นของมุสลิม (ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม) และกาเฟร (ผู้ที่ปฏิเสธศรัทธาต่ออัลลอฮ์) หรือรับเชิญไปกระทำในพิธีปัดรังควานจากภูตผีปีศาจและ ฯลฯ กล่าวได้ว่าอิซึกุโบร์เป็นพิธีกรรมที่นิยมจัดขึ้นในสังคมมุสลิมไทยตามความเชื่อของแต่ละคน

2.5 พิธีกรรมการเฝ้ากุโบร์ (สุสาน)

เฝ้ากุโบร์ (สุสาน) เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในภาคใต้ของประเทศไทย โดยอาจจะมีการค้างแรมในบริเวณที่สุสานหรือไปแค่บางช่วงเวลา ในอดีตพื้นที่เกาะสมุยถือเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับการเฝ้าสุสานมีการออกแบบกิจกรรมอย่างเป็นระบบที่เรียกกิจกรรมนี้ว่าการเฝ้ากุโบร์ซึ่งใช้เวลาในการเฝ้าประมาณ 3-7 วันตลอดช่วงระยะเวลานี้จะอ่านอัลกุรอานประมาณ 1 จบ (30 ยุซ) หรือมากกว่านั้นมีการอ่านสุเราะฮ์อัลอิคลาส (ชีบัตในคำภีร์อัลกุรอาน แปลว่าความบริสุทธิ์ใจ) และชิเกร (การรำลึกถึงอัลลอฮ์) ประกอบด้วยเช่นกันเพื่ออุทิศผลบุญไปยังผู้ที่เสียชีวิต หลังจากนั้นกิจกรรมดังกล่าวพบว่าการเฝ้า

สุสานมักนิยมให้เด็กปอเนาะมาเป็นผู้เฝ้าประมาณ 4-6 คน โดยฝ่ายเจ้าภาพหรือญาติผู้เสียชีวิตจะเป็นผู้ดูแลเรื่องอาหารและเครื่องใช้ที่จำเป็นเช่นยาแก้นิ่วกระตักน้ำร้อนหรือที่นอนเป็นต้นและมีสินน้ำใจอาจจะเป็นเงินหรือข้าวของให้กับเด็กปอเนาะเมื่อครบวันที่กำหนด (สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2565) โดยอดีตถือเป็นพิธีกรรมที่นิยมปฏิบัติในสังคมมุสลิม ซึ่งปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการที่กราบไหว้สุสานโดยใช้รูปเทียนคล้ายกับพิธีกรรมของศาสนาฮินดูได้ยกเลิกไป และเปลี่ยนเป็นการทำนุหรี (ทำบุญ) ที่บ้านหรือมัสยิดเพื่ออุทิศให้แก่ผู้ตาย โดยที่ไม่มีการเฝ้าสุสานเหมือนเมื่อก่อน เนื่องจากไม่สะดวกในการเดินทางเพราะสุสานได้ย้ายไปตั้งไกลห่างจากหมู่บ้าน จึงมีความนิยมในการทำนุหรี (ทำบุญ) เฉพาะที่บ้าน 3 วัน 7 วัน 40 วัน 100 วัน ขึ้นอยู่กับสถานะของแต่ละครอบครัวผู้เสียชีวิต (สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2565)

อภิปรายผล

1. ประวัติการย้ายถิ่นฐานของชาวมุสลิมเข้ามาในอำเภอเกาะสมุยในช่วงต้นนั้น แสดงให้เห็นว่า ชาวมุสลิมที่อพยพเข้ามาในพื้นที่ในเวลานั้น ได้นำพิธีกรรมปฏิบัติเดิมของตนเองมาเผยแพร่ปฏิบัติต่อ โดยได้รับอิทธิพลมาพิธีกรรมของมุสลิมในประเทศมาเลเซีย หรืออินโดนีเซีย ซึ่งมีลักษณะความเชื่อและการปฏิบัติ (การปฏิบัติศาสนกิจ) ปะปนกันระหว่างศาสนาอิสลามกับศาสนาฮินดู หากแต่ในช่วง 30 ปี ที่ผ่านมานี้ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากการอพยพมาใหม่ของชาวมุสลิมจากจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี กระบี่ พังงา และระนอง จึงได้มีการนำพิธีกรรมปฏิบัติของมุสลิมในพื้นที่เดิมของตนเองมาปฏิบัติที่เกาะสมุยด้วย ทำให้วิวัฒนาการรูปแบบการปฏิบัติของพี่น้องมุสลิมในเกาะสมุย เกิดการเปลี่ยนแปลงใหม่และมีการละทิ้งสิ่งที่ปฏิบัติบิดเบือน ซึ่งคลุมเครือระหว่างศาสนาอิสลามกับฮินดู ทำให้มุสลิมในพื้นที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับประยูรศักดิ์ ชลายนเดชะ (2539 : 10) พบว่า ประวัติความเป็นมาของมุสลิมในประเทศไทยจากการค้นพบวัตถุพยานมากมายเป็นเครื่องชี้วัดว่า มีมุสลิมอยู่ในประเทศไทยจากคำกล่าวของท่านอาจารย์ มร. ศิกฤทธิปราโมช ที่กล่าวว่า “สำหรับศาสนาอิสลามและคนทีนับถือศาสนาอิสลามนั้น น่าจะมีอยู่ในดินแดนที่ เรียกว่า ประเทศไทยนี้ตั้งแต่เริ่มประวัติศาสตร์ของไทย เพราะว่า ศาสนาอิสลามได้เผยแผ่เข้ามาถึงอินโดนีเซีย และในแหลมมาลายูนั้น ก่อนที่คนอีกเผ่าหนึ่งที่เคลื่อนมาจากยูนานได้นับว่าในดินแดนสุวรรณภูมินี้มีคนพื้นเมืองเดิมซึ่งนับถือศาสนาอิสลามได้อยู่มาก่อนแล้วนั่นเอง”

2. ผลการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของแนวคิดที่บิดเบือนที่นำไปสู่การปฏิบัติของชุมชนมุสลิมในอำเภอเกาะสมุย สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

2.1 พิธีกรรมการทำนุหรีเรือ ถือเป็นพิธีกรรมที่ไม่มีบทบัญญัติในอิสลาม เนื่องจากมีการเจาะจงพื้นที่เฉพาะซึ่งขัดต่อหลักการอิสลาม และเจาะจงนำอัลกรุอานบางอายะฮ์ (บท) มาอ่าน มีการผูกหัวเรือด้วยผ้าหลากสี โดยให้โต๊ะอิหม่ามเป็นผู้ทำหน้าที่ การอะซานและการละหมาดฮายัต (การละหมาดเฉพาะตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ) บนเรือ นั้น ถือเป็นแนวคิดที่บิดเบือนทางศาสนาที่ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรนำแนวทางสุนนะฮ์มาปฏิบัติ เช่น การอ่านดุอาอ์และการขอขอบคุณอัลลอฮ์ ﷻ การอะซาน การอ่านอัลกรุอานสุ

เราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ หรือการเลี้ยงอาหารสำหรับผู้ที่มาร่วมงานเพื่อเป็นการเลี้ยงขอบคุณ โดยหวังผลบุญจากอัลลอฮ์ ﷻ และขอดุอาอ์ให้เกิดความง่ายดายในการใช้ชีวิต สอดคล้องกับหะดีษ (วจนของท่านศาสดา) บันทึกโดยมุสลิม ความว่า “พวกท่านทั้งหลายอย่าได้ทำในบ้านของพวกท่านนั้นเป็นสุสาน แท้จริงชัยฏอน (มารร้าย) มันจะวิ่งหนีไปจากบ้านที่มีการอ่านสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ (ซ็อบทในอัลกุรอาน) (Muslim, 1981: 867) เช่นเดียวกับการจัดงานเลี้ยงอาหารเนื่องในโอกาสทำบุญเรือใหม่ หรือขึ้นบ้านใหม่ ที่มีเจตนาเพื่อขอบคุณต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเลี้ยงอาหารแก่พี่น้องมุสลิม คนรู้จัก และเพื่อนบ้านก็สามารถกระทำได้ สอดคล้องกับคำวินิจฉัยทางศาสนา ความว่า “งานเลี้ยงเนื่องจากการสร้างสิ่งปลูกสร้างใหม่ เป็นสิ่งที่เห็นชอบให้กระทำ ดังเช่นงานจัดเลี้ยงอื่น ๆ ที่ถูกจัดขึ้น เนื่องจากมีความปิติยินดีเกิดขึ้น หรือเนื่องจากความชั่วร้ายหมดไป” (อาลาวี บิน अबดุลกอดิร อัล-ซัคกอฟ : 8/207)

2.2 พิธีกรรมการเกิด (โตะบิแด) ถือเป็นพิธีกรรมที่ไม่มีบทบัญญัติในอิสลาม โดยให้โตะบิแดหรือหมอดำแย จัดเอาเครื่องบูชา เช่น หมาก พลุยาเส้น และเงินตราตามสมควรเพื่อใช้ในการประกอบพิธีคลำท้อง(ครรรค์) เพื่อปกป้องและดูแลทารกน้อย ซึ่งถือเป็นการบูชาสิ่งอื่นนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ และเข้าข่ายตั้งภาคีจึงถือเป็นเรื่องต้องห้ามในอิสลาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรนำแนวทางสุนนะฮ์มาปฏิบัติ เช่น การขอดุอาอ์ การอ่าน อัลกุรอานในขณะตั้งครรภ์ให้มากขึ้นเพื่อให้ลูกน้อยในครรภ์ได้คุ้นชินเสียงอัลกุรอาน หรือการขอดุอาอ์ให้เกิดความง่ายดายในการตั้งครรภ์และการคลอด โดยขอจากอัลลอฮ์ ﷻ เพียงองค์เดียวเท่านั้น เนื่องจากการบูชาสิ่งอื่นใดนอกจาก อัลลอฮ์ ﷻ ถือว่าเป็นบาปใหญ่ ดังหะดีษอัลกุตุบีย (วจนของอัลลอฮ์) บันทึกโดยมุสลิม ความว่า อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า “ข้าคือผู้ที่มั่งมีซึ่งไม่ต้องการหุ้นส่วนและการตั้งภาคีใด ๆ อีกเป็นที่สุด หากผู้ใดทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยการที่ควบคู่ตั้งภาคีเข้ากับผู้อื่นในจุดประสงค์ของการกระทำนั้น ข้าก็จะปล่อยเขาให้อยู่กับผู้ที่เขาคือตั้งภาคีนั้น ๆ” (Muslim, 1981: 2985) โดยพิธีกรรมนี้ได้หายไปจากสังคมแล้ว ดังข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านว่า “หลังจากมีวิวัฒนาการทางการแพทย์ ก็ไม่จำเป็นต้องใช้หมอดำแย หรือพิธีกรรมการรักษาโรคแบบพื้นบ้านอีกต่อไป” (สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2565)

2.3 พิธีกรรมตะกรุด เครื่องรางของขลังถือเป็นพิธีกรรมที่ไม่มีบทบัญญัติในอิสลาม และอันตรายต่อความเชื่อมั่นศรัทธา เนื่องจากการแขวนตะกรุด ด้วยความเชื่อว่ามีนสามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บไม่ว่าจะแขวนที่คอ หรือผูกไว้กับข้อมือ และรอบเอว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรนำแนวทางสุนนะฮ์ (แนวทางศาสดา) มาปฏิบัติ โดยเฉพาะมุสลิมจะต้องศรัทธาอย่างมั่นคงอัลลอฮ์ ﷻ โดยไม่นำสิ่งอื่นมาร่วมภาคี และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ทำให้หลักการศรัทธาอ่อนแอ เนื่องจากการเป็นพฤติกรรมที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงโกรธกริ้วอย่างมาก และเนื่องจากเป็นความเชื่อของผู้คนในยุคก่อนอิสลาม หากแต่มุสลิมจะต้องขอความคุ้มครองจากอัลลอฮ์ ﷻ โดยตรงเท่านั้น เพราะพระองค์คือผู้ทรงคุ้มครอง ดังที่อัลกุรอานได้แจ้งไว้ ความว่า “และหากว่าอัลลอฮ์ ทรงให้ความเดือดร้อนอย่างหนึ่งอย่างใดประสบแก่เจ้า แล้วก็ไม่มีผู้ใดจะปลดเปลื้องมันได้ นอกจากพระองค์เท่านั้น” (อัลอันอาม: 17) จึงไม่จำเป็นต้องขอผ่านตะกรุดหรือบุคคลใด ๆ ให้เป็นสื่อกลางกับอัลลอฮ์ ﷻ โดยเงื่อนไขจะต้องทำจิตใจ ร่างกายขอให้สะอาด มุ่งหวังการตอบรับจากพระองค์ เพื่อให้ทรงรับดุอาอ์ และทรงให้ความช่วยเหลือ

2.4 พิธีกรรมอิซกีโบร์ – อารูเวาะห์ (ดวงวิญญาณของผู้ตาย) ถือเป็นพิธีกรรมที่บิดเบือน เนื่องจากการทำอิซกีโบร์ เป็นการอ่านกุรอาน การดุอาอ์ เจาะจงให้กับผู้ตายหลังจากที่ฝังไปแล้ว หรือบางคน ทำอิซกีโบร์ ก่อนที่จะมีการแห่คูบัวสาว บางครั้งอ่านเนื่องในโอกาสขึ้นบ้านใหม่ หรือในหลายโอกาสที่คิดว่าเหมาะสม ซึ่งในแนวทางสุนนะฮ์นั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การอ้างหลักฐานต่าง ๆ เพื่อยืนยันความถูกต้องในการ นำตัวบทอัลกุรอานบางอายะฮ์ หรือการอ่านบทพระลักถึงอัลลอฮ์ ﷻ โดยเรียบเรียงตามลำดับ ไม่ได้เป็น แบบอย่างที่มีในแบบอย่างของท่านเราะสูล แต่ควรอ่านอัลกุรอานและขอดุอาอ์ตามความเหมาะสมเท่านั้น ดัง ตัวอย่างความเข้าใจที่ว่า อิสลามอนุมัติให้ใครก็ได้กำหนดรูปแบบหรือวิธีการในศาสนกิจ เพื่อหวังได้รับรางวัล ทั้งผู้คิดค้นสูตรและผู้ปฏิบัติตาม โดยนำเอาเพียงบางตอนของหะดีษมานำเสนอ เช่น ความว่า “ผู้ใดวางแผนทาง ที่ดีในอิสลามไว้ เขาได้รางวัลนั้น และรางวัลของผู้ปฏิบัติตามมันโดยไม่ทำให้รางวัลของพวกเขาต้องบกพร่อง แต่อย่างใด” (Muslim, 1981: 1691) ซึ่งความจริงแล้ว ควรจะนำข้อความทั้งหมดของหะดีษมานำเสนอ เพื่อให้ทราบชัดถึงมูลเหตุและเป้าหมายของหะดีษ มิใช่ตัดตอนตัวบทเฉพาะส่วนที่ต้องการเท่านั้น

2.5 พิธีกรรมการเผ่ากูโบร์ (สุสาน) ถือเป็นพิธีกรรมที่บิดเบือน และไม่มีในบทบัญญัติอิสลาม ดังจะเห็นได้ว่า การเผ่ากูโบร์ เป็นการเผ่าหลุมฝังศพ และการอ่านอัลกุรอาน 1 จบ หรือ 30 ยุซ และมีการขอดุอาอ์ที่หลุมฝังศพในพื้นที่สุสาน โดยกำหนดวันชัดเจน ซึ่งอาจเป็น 3-7 วัน แล้วแต่ญาติผู้ตายสะดวก ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรนำแนวทางสุนนะฮ์มาปฏิบัติทดแทน เช่น ยืนขอดุอาอ์ให้กับผู้ตายบนหลุมฝังศพ โดยไม่มีการ ค้างหลับนอน หรือกำหนดวันเวลาเฉพาะ ซึ่งท่านเราะสูลเคยปฏิบัติ ในครั้งที่ขอดุอา ณ สุสาน บาเกียฮ์ ซึ่ง ปัจจุบันอยู่ข้างมัสยิดอันนะบะวี๋ย ดังนั้น จึงสมควรหลีกเลี่ยงการนอนค้างแรม ขณะที่ในเรื่องการอ่านอัลกุรอาน ก็สามารถอ่านที่บ้านหรือที่มัสยิด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่ควรนำเสนอหลักฐานในลักษณะข้างเคียง โดยใช้วิธี ตีความชักลากเอามาเป็นหลักฐาน และอาศัยช่องทางวิชาการด้วยการเกียส (การเปรียบเทียบ) หรือการตีความ จากตัวบท ดังที่มีการกล่าวอ้างจำนวนมาก ซึ่งหากผู้ที่ไม่รู้กระทำ การเยี่ยงนี้ก็นำให้อภัยในความ รู้เท่าไม่ถึงการณ์ แต่หากผู้รู้กระทำการเช่นนี้ จะกล่าวได้ว่า ไม่มีอะมานะห์ (ความรับผิดชอบ) ทางวิชาการ ดังที่ หะดีษบันทึกโดยมุสลิม ความว่า “ผู้ใดทำขึ้นมาใหม่ในงานของเราโดยไม่มีที่มาจากมัน มันเป็นโมฆะ” (Muslim, 1981: 3242) และอีกสำนวนหนึ่ง ความว่า “ผู้ใดกระทำงานใดก็ตาม ที่ไม่มีที่มาจากงานของเรา มัน เป็นโมฆะ” (Muslim, 1981: 3243)

ข้อเสนอแนะ

1. สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และองค์กรเผยแพร่อิสลามในประเทศไทย ควรให้ การช่วยเหลือในเรื่องการจัดอบรมและการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ชุมชน มุสลิม อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้กระบวนการถ่ายทอดบทเรียนจากแบบอย่างการ ปฏิบัติของท่านเราะสูล ﷺ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การยอมรับ และการเปลี่ยนแปลงสู่การปฏิบัติตนที่ถูกต้อง และ

2. ควรสนับสนุนให้มีการสร้างโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้อิสลามตามแบบฉบับของท่านเราะสูล ﷺ ในชุมชนมุสลิม อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี และการจัดกิจกรรมในลักษณะศูนย์การเรียนรู้อิสลาม เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านความรู้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การพัฒนาบุคลากรผู้ทำหน้าที่สอนอิสลามให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และการสนับสนุนให้มีการเชิญผู้รู้ศาสนาเข้ามาเผยแพร่ความรู้ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

Ammaphan, S. (1993). *Traditions and rituals in Thai literature*. O.S.Printing House Co., Ltd.

Al-Usama, A. (2007). *The Beliefs of Muslims in Magic, Witchcraft and Soothsaying: A case Study of Yaring, Pattani*[Unpublished master's thesis]. Prince of Songkla University Pattani Campus.

Chalayondecha, P. (1996). *Muslims in Thailand*(2nd edition). Islamic Central Library Project, Sultan Sulaiman lineage.

Hooker, M. B., & Saenong, Ilham B. (2002). *Islam mazhab Indonesia: fatwa-fatwa dan perubahan sosial*/M.B. Hooker; penerjemah, Idin Rosyidin Hasan; editor, Ilham B. Saenong. Teraju.

Jitphiomsri, S. (2002). *Beliefs rituals and traditions in the Sai Khao community. Khok Pho District Pattani Province* (Research Report). The Research Supported by Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University Pattani Campus.

Khumparat, N. et al. (2010). *Foreign Culture, The Changes in Dynamics to The Social and Cultural Aspects of the Communities Koh Samui and Koh Phangan District Suratthani Province*(Research Report). The Research Supported by Office of the National Culture Commission.

Kongsamut, S. (2012). *Vipassana Master of Sriwichai Island*. Thammasathaporn Publishing House.

Muslim, M. (1991). *al-Ṣaḥīḥ (الصحيح)*. Dār al-Ḥadīth.

The Office Strategy Management: OSM. (2016). Southern Provinces Development Plan on the Gulf of Thailand (2018 - 2021). OSM.

Ponsawat, S. & Thipyasothon, P. (2014). The Formulation a Samui Vernacular Architecture Model. *Conference proceedings: The 15th Graduate Research Conferences*, Graduate School, Khon Kaen University.

Ruangprach, C. (2004). *Bilief and Feast Customs Amongst Muslim in Ayutthaya* [Unpublished master's thesis]. Prince of Songkla University Pattani Campus.

Saksoong, A., & Chaunchaiyasit. P. (2018). Tok Bidan's way of life: the preservation of folk wisdom and community culture in areas of deep south provinces, Thailand. *Intaninthaksin Journal Thaksin University*, 13(1). 31-53.

Sornpradt, C., & Yisa, K. (2005). *Thai Muslim Community in SuratThani*. Office of the National Culture Commission. Ministry of Culture.

Sumpena, D. (2012). Islam dan Budaya Lokal:Kajian terhadap Interelasi Islam dan Budaya Sunda. *Ilmu Dakwah Academic Journal for Homiletic Studies*, 6(1), 101-120. DOI: <https://doi.org/10.15575/idajhs.v6i1.329>